

ผลงงานด้านการ เวิร์นแะงานวิจัยอื่นที่ เกี่ยวข้อง

โรรสก็จะกล่าวถึงหน้าี่ ความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชาที่ไค้มีการอ้างถึง ในตำรา เนกการ ทั้งของไไทยแะของต่างประเทศ ในตอนท้ายบทจะไค้กล่าวถึงงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง

หน้าี่ที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าหมวดวิชา

หัวหน้าหมวดวิชาเป็นตำแหน่งที่ไค้ได้รับความเชื่อถือในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ ใน บางโรงเรียนหัวหน้าหมวดวิชาเป็นตำแหน่งที่แต่งตั้งขึ้นอย่างถาวร บางโรงเรียนก็เลือกชี้แนะ และในบางแห่งตำแหน่งนี้หมุนเวียนกันไป หากไค้ว่าถึงถึงชื่อตำแหน่งหรือวิธีการคัดเลือกก็ บุคคลแล้ว หัวหน้าหมวดวิชาไค้เป็นตำแหน่งที่มีคุณค่าทางค่านแนะนำควบคุมมาก เนื่องจาก หัวหน้าหมวดวิชาต้องสอนด้วยจึงเป็นการง่ายที่จะรักษาสัมพันธ์กับครูอื่น ๆ ในหมวด วิชา ครูที่เข้ามามีเรื่องไค้ไม่มีประสบการณ์ก็พร้อมที่จะเข้าไปหาเพื่อขอคำปรึกษาแนะนำและ ขอความช่วยเหลือ ครูส่วนมากจะเลื่อมใสความสามารถของเขาทั้งในฐานะเป็นครูผู้สอนแะ หัวหน้าหมวดวิชาด้วย

ตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาที่มีหน้าที่แะความรับผิดชอบทั้งด้านการสอนแะการ ควบคุมแนะนำคั้งนี้⁴

1. ต้องทำการสอนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแะสามารถสาธิตการสอนได้ด้วย

⁴Neagley, Ross L. and N. Dean Evans, Handbook for Effective Supervision of Instruction (Englewood Cliffs, N.J.:Prentice Hall Inc., 1964), pp. 106-107.

- 2. กิจการจรรยาบรรณและวิธีต่าง ๆ ที่จะทำให้การสอนดีขึ้น
- 3. ลงมือไปเยี่ยมห้องเรียน ทำงานร่วมกับครูอื่น ๆ แนะนำวิทยากรแขนงต่าง ๆ ให้รู้จักศึกษารวหาที่จะเป็นไปได้ จักรยา โสภิตทัศนวิสัยให้
- 4. รวมมือกับครูในสาขาวิชาในการปรับปรุงหลักสูตรประมาณการสอนและตำรา
- 5. ช่วยในการประดิษฐ์เทคโนโลยีใหม่
- 6. ช่วยแนะนำ และจัดหาครูทดแทนให้เมื่อครูคนหนึ่งคนใดลาออก
- 7. ถ้าหากมีการฝึกสอนภายในโรงเรียนก็ให้ความช่วยเหลือ
- 8. ให้คำปรึกษาแก่ครูทั้งทาง เรื่องส่วนตัวและ เรื่องการสอน ทั้งที่จะช่วยทางด้านจิตใจให้มีการผ่อนคลายก็ได้

9. มองรับ ส่ง เสริม และได้กำลังใจแก่ครูที่มีความคิดริเริ่มในด้านการสอนหรือด้านอื่น ๆ

- 10. จัดให้มีการประชุมในสาขาวิชาอย่างสม่ำเสมอ
- 11. รับผิดชอบที่เป็นสื่อกลางสำหรับติดต่อภายในสาขาวิชา
- 12. ช่วยเหลือผู้ร่วมงานในสาขาวิชาในการค้นคว้าวิจัย
- 13. ช่วยในการเลือก ส่ง เสริม และให้ความสะดวกในกิจกรรมนอกเหนือจากการเรียน เช่น กิจกรรมของสมาคม โปรแกรมการประชุม และการประชุมแนะแนวอาชีพ
- 14. ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยคนแรกแก่ครูที่มีปัญหาทางด้านระเบียบวินัย
- 15. ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินว่านักเรียนคนใดจะต้องเรียนวิชาใด ภายในหมวดวิชาของตน
- 16. ช่วยในโปรแกรมแนะแนว
- 17. จัดหาวัสดุหน้าที่จะวางแผนในการทดสอบ

กล่าวถึงหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทยมักจะใช้คำว่าหัวหน้าสายวิชา

งานของหัวหน้าสายวิชา มีลักษณะเด่น เป็นพิเศษจากครูอื่นคือ จะต้องเป็นผู้ส่งเสริมและควบคุมงานทางด้านวิชาการในสายวิชานั้น จะต้องเป็นผู้สนับสนุนความคิดริเริ่มยอมรับและเผยแพร่ผลงานที่ดี ๆ ให้ความเห็นใหม่ ๆ แก่ครูในสาขาวิชา วางโครงการทำ

งานในใจเรารู้สึกว่า เราเพื่อรักษามาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งหมายรวมถึงการรับ
 ฝึกสอนในการควบคุมและสอบด้วย นอกจากนี้ยังจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้แทนฝ่ายบริหารช่วยเหลือ
 ให้อุทรในสายวิชาปรับปรุงตัวเองและงานในหน้าที่ของตนอยู่เสมอ โดยมีอำนาจบริหารเหนือ
 ครูในสายวิชาบ้าง ในขณะเดียวกันก็ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้แนะนำในฐานะเพื่อนครูไปด้วยในเมื่อ
 ครูในสายวิชาต้องการความช่วยเหลือและคำแนะนำที่จะนำไปปฏิบัติได้อีก ทั้งหัวหน้าสาขาควร
 เป็นผู้ที่มีใจและเข้าใจงานของตนอย่างแท้จริง ครูต้องการให้มีใครกระตุณ เพื่อเริ่มต้น
 ปรับปรุงงาน ในบางกรณีหัวหน้าสายวิชาตามอุดมคตินี้ไม่อาจสามารถแก้ปัญหาเฉพาะคน
 ได้ทั้งหมด แต่ก็ควรจะสามารรถแนะนำคำแนะนำการศึกษาได้อย่างรอบคอบต่อสถานการณ์ที่จะ
 ปรับปรุงให้ดีขึ้น 5 ผลที่ได้เห็นได้เด่นชัดของการที่มีหัวหน้าสายวิชาก็คือ ครูได้มีโอกาส
 ได้ปรับปรุงการสอนโดยเฉพาะ หัวหน้าสายวิชาจะต้องปรับปรุงก่อนคนอื่น เพราะได้ระลึกอยู่เสมอ
 ว่าก่อนที่จะปรับปรุงการสอนของตนได้ จะต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีเสียก่อน
 ทำให้มีความรับผิดชอบมากขึ้น เช่น ช่วยสอนแทนเมื่อครูประจำวิชาลาไป เป็นการช่วยผ่อน
 แรงฝ่ายบริหารในเรื่องการจัดครูแทนเมื่อมีการอบรมวิชาใดหัวหน้าสาขาก็มีโอกาสเข้าร่วม
 ด้วยเสมอ ทำให้มีความรู้กว้างขวางมากขึ้น เช่น ได้เอกสาร ได้ความคิดใหม่ ๆ ทำให้มี
 ความคิดดี ๆ ที่จะเสนอครูใหญ่ หรือทำเนิงานเองตามหน้าที่ที่ได้รับฝึกสอน

ดร. เมธี ฉันทานันท์ โลกกล่าวถึงหัวหน้าแผนกวิชา (Departmental Head)
 ว่าการมีหัวหน้าแผนกวิชาอาจกล่าวได้ว่ามีประโยชน์ 2 ประการคือ

1. ช่วยส่งเสริมการสอนในแผนกวิชาของตนให้ดียิ่งขึ้น หัวหน้าแผนกย่อม
 มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า ดังนั้นจึงสามารถให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์แก่ครู
 ในแผนกของตนได้
2. ช่วยประสานงานระหว่างแผนกต่าง ๆ ในสายเดียวกัน

5 เมธีฉันทานันท์ จันทรปรรณิก, "งานของหัวหน้าสาขาวิชาในโรงเรียนมัธยม" ศูนย์
ศึกษา (ปีที่ 10 ฉบับที่ 9 กันยายน 2506.) หน้า 9 - 15.

เพื่อให้บรรลุถึงประโยชน์ดังกล่าว หัวหน้าแผนกวิชามีหน้าที่คือ

1. ทำเป็นการจัดทำประมวลการสอนในแผนกวิชาของตน
2. ดูแลความสัมพันธ์ทางวิชาการกับแผนกวิชาอื่น ๆ
3. ดูแล จัดตารางวิชาเรียน หรือหนังสือประกอบการเรียนการสอน
4. ช่วยเลือกแนะนำครูใหญ่ในการหาครูใหม่
5. กำหนดมาตรฐานและวิธีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนในแผนก
6. ทำหน้าที่เป็นเทศการส่งแก่ครูในแผนกของตน
7. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของแผนกสำหรับการติดต่อกับแผนกอื่น ๆ ⁶

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก.ก. 1968 Reho Francis Thorum ได้ทำการวิจัยเรื่อง The Emerging Concept of the Department Head in the Large High School ⁷ งานวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาแบบแผน วิเคราะห์ และประเมินคุณค่าของหัวหน้าหมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ เป็นที่เชื่อกันว่าตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชานั้นควรจะเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ และเป็นคนที่สร้างบรรยากาศของโรงเรียนให้น่าเรียน

จากการสำรวจผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ ที่ตั้งอยู่ในเมืองใหญ่ที่มีพลเมืองราว ๆ 5 แสนคนหรือมากกว่านั้น กับเลือกโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ ที่ตั้งมาได้ 2-3 ปี จากข้อมูลงานวิจัย 69 ข้อ ได้รับคำตอบจากโรงเรียน 333 แห่ง

⁶ ฮันส์ ลีบบาคินท์, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช 2512) หน้า 57.

⁷ Reho Francis Thorum, "The Emerging Concept of the Department Head in the Large High School", (Dissertation Abstracts: The Humanities and Social Sciences Abstracts of Dissertations Reproductions, February 1969) Volume 29 Number 3 p. 2502 A.

ผลของการวิจัยได้ถูกมองว่าเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จับได้ ซึ่งจะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ทางสถิติ โดยหลักการแบ่งแรงกดดันและการรวมข้อต่าง ๆ ให้เป็นความถี่สะสม การหาตัวกลาง (Central tendency หมายถึง Mean, Mode, Median) ได้เข้ามาใช้ในการแปลข้อมูล

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลทั่ว ๆ ไปดังนี้ คือ

1. ในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ ไม่ปรากฏว่ามีการใช้อย่างอื่นนอกเหนือไปจากการจัดเป็นสายวิชา
2. การบริหาร โดยการแบ่งครูอยู่ในกลุ่มวิชาเล็ก ไม่ใคร่ใช้กันในโรงเรียนมัธยมใหญ่ ๆ
3. เริ่มจะมีการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนใหม่ ๆ ในด้านการบริหารกิจการรวมกันระหว่างครูอยู่ในกลุ่มวิชาเล็กกับการจัดเป็นสายวิชา
4. มีใช้กันเฉพาะหน่อมมก ระหว่างจำนวนงานของหัวหน้าหมวดวิชา กับเวลาที่ควรทำงานนั้น
5. อาจารย์ใหญ่จะคิดว่าหัวหน้าหมวดวิชาเป็นคนที่มีความสามารถหลายด้านและเห็นบุคคลที่สามารถรับผิดชอบได้ทุก ๆ ด้าน
6. ไม่มีที่แน่นอนต่างในโรงเรียนเก่าและโรงเรียนใหม่เกี่ยวกับความคิดในการบริหารเรื่องหมวดวิชา โรงเรียนใหม่ตรงดำเนินการต่อไปที่เข้าใจว่าหัวหน้าหมวดวิชา มีอำนาจควบคุมดูแลหมวดวิชา โรงเรียนใหม่เปลี่ยนแปลงการกระทำให้ผิดไปจากโรงเรียนเก่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ค.ศ. 1965 (พ.ศ. 2508) วิชา เพ็ญเพียร ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาท^๑

^๑ วิชา เพ็ญเพียร, "บทบาทของหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สภาบาลศึกษาจังหวัดพระนครและธนบุรี" วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508.

ของหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ ในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยนี้มุ่งหาสภาพที่จะศึกษาการปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าคณิตศาสตร์ สำหรับวัดความถี่และปัญหาต่าง ๆ ของครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ 22 คน ครูผู้สอน 65 คน ของโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ รวม 22 แห่ง แล้วนำค่าคอมเพล็กซ์มาคิดเป็นจำนวนร้อยละ หาค่าไควสแควร์ และนำ The Kolmogorov Smirnov One-Sample Test มาใช้ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. หัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ในโรงเรียนต่าง ๆ ที่กล่าวถึงมีชั่วโมงสอนเฉลี่ย 15 ชั่วโมง ต่อสัปดาห์ งานของหัวหน้าวิชาส่วนมากอยู่ในระยะ เริ่มต้นตำแหน่งนี้ ส่วนมากแต่งตั้ง เป็นการภายในเท่านั้น จึงไม่ได้รับมอบหมายอำนาจและความรับผิดชอบที่แน่นอน งานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าวิชาที่จัดทำด้วยตนเองสูงสุด ไม่เกิน 65 % กิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เคยจัดทำเลย ได้แก่ การ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครูและบุคลากร เพื่อความรู้เกี่ยวกับการ จัดตั้งชุมนุมคณิตศาสตร์

2. ครูคณิตศาสตร์มีชั่วโมงสอนเฉลี่ย 18 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากการสังเกต ของครูผู้สอนให้ความสนใจในการ เรียนวิชาคณิตศาสตร์น้อย ในการสอน ครูใช้อุปกรณ์ การสอนและจัดกิจกรรมน้อยไป ปัญหาที่ครูประสบในการสอน ได้แก่ นักเรียนไม่สนใจใฝ่ ในวิชานี้ เวลาเรียนน้อย ครูต้องการ ใช้อายุเวลาเพิ่มขึ้น สิ่งที่ครูต้องการให้หัวหน้าวิชา จัดทำมากที่สุด คือ การ จัดซื้อและจัดหาอุปกรณ์การสอนตามโปรแกรมของหลักสูตรได้มากขึ้นและใช้ค่าตอบแทนในด้านการ ใช้อายุอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยนี้ก็ได้ใช้ข้อเสนอแนะว่า เมื่อผู้บริหาร โรงเรียนเห็นประโยชน์ในการ มีหัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อแบ่งเบาภาระก็ควรพิจารณาจัดหา โดยมีหลักเกณฑ์การ เลือก ใช้ได้โดยผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะที่เหมาะสมและแต่งตั้งให้เป็นทางการ พร้อมทั้งมอบหมายอำนาจและความ รับผิดชอบเพื่อจะได้ปฏิบัติงานให้บังเกิดผลคืออย่างจริงจัง หัวหน้าวิชาคณิตศาสตร์ควรจะได้ รับการ อบรมเพื่อจะได้ปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

และในปี ค.ศ. 1965 (พ.ศ. 2508) จำนวนรจ สุธาพันธ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องบทบาทหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันฝึกหัดครู⁹ การวิจัยนี้เป็นการศึกษามหภาคและงานในหน้าที่หัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันการฝึกหัดครูที่ผลิตครูระดับต่ำกว่าปริญญาตรี เพื่อสำรวจและศึกษาปัญหาในการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายวิชาการ เพื่อหาทางปรับปรุงเรื่องแก้ไขและ เพื่อใช้ผลของการวิจัยเป็นแนวความคิดในการเขียนคู่มือสำหรับการปฏิบัติงานของหัวหน้าฝ่ายวิชาการในสถาบันการฝึกหัดครู ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันฝึกหัดครู 7 แห่ง ในพระนครและธนบุรี และใช้แบบสอบถามสำรวจข้อเท็จจริง และความคิดเห็นของอาจารย์ใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันการฝึกหัดครูทั้งระดับผลิตครูระดับต่ำกว่าปริญญาตรี รวม 27 แห่ง เกี่ยวกับงานในหน้าที่และปัญหาในการปฏิบัติงานของฝ่ายวิชาการและหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ที่ปฏิบัติจริง หลังจากนั้นใช้วิธีทางสถิติวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคิดเป็นร้อยละ ทศภาค เจลีย์ ลำพิสัย และเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ใหญ่ และหัวหน้าฝ่ายวิชาการ โดยใช้ไคสแควร์ ผลของการวิจัยสรุปไว้ว่าอาจารย์ใหญ่และหัวหน้าฝ่ายวิชาการยอมรับว่าหัวหน้าฝ่ายวิชาการมีหน้าที่กำหนดนโยบาย และวางโครงการปฏิบัติงานด้านวิชาการ ประสานงานทางวิชาการ เป็นผู้จัดอาจารย์สอนวิชาต่าง ๆ จัดบริการและความช่วยเหลือทางวิชาการให้แก่อาจารย์ และมักเขียน ควบคุมดูแลและปรับปรุงการเรียนการสอน ติดตามผลงาน และประเมินผลของรปฏิบัติงานของฝ่ายวิชาการ

ปัญหาสำคัญของฝ่ายวิชาการที่พบในการวิจัยนี้คือ สถาบันฝึกหัดครูยังไม่มีการกระจายอำนาจในการบริหารให้แก่ฝ่ายวิชาการ และสถาบันส่วนมากยังขาดอาจารย์ที่มีวุฒิและความสามารถ ขาดเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์การสอน และอาคารเรือน และหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนมากไม่สนใจศึกษาและบันทึกปัญหาและข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานไว้ เป็นเอกสารหรือรายงาน

⁹ จำนวนรจ สุธาพันธ์, "บทบาทหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสถาบันฝึกหัดครู" วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2508.

การวิจัยที่ได้เสนอแนะให้อาจารย์ใหญ่วางแผนงานอย่างรอบคอบ และมอบ
 คำแนะนำทางเทคนิคความจำเป็นแก่หัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ และจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้
 สอนให้เพียงพอสำหรับการสอนวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตร วิทยาลัยครูใหญ่ ๆ ควรมี
 ผู้ช่วยหัวหน้าฝ่ายวิชาการสักหนึ่งคน นอกจากนั้นฝ่ายวิชาการควรมีการประชุมปรึกษา
 กับประจำเดือน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น แก้ไขปัญหาและประสานงาน ควรมีการ
 วิจารณ์เป็นระยะ ๆ และรายงานความเจริญก้าวหน้าของงาน ให้อาจารย์ใหญ่ทราบ
 สม่ำเสมอ

สรุป

ตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชานั้นมีความสำคัญต่อการดำเนินงานด้านวิชาการ ของ
 โรงเรียนเป็นอย่างมาก ถ้าได้มีการคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมให้ดำรง
 ตำแหน่งหัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้จะเป็นผู้ช่วยครูใหญ่ในด้านวิชาการ เป็น
 อย่างดี เท่าที่ปฏิบัติกันอยู่ในโรงเรียนปัจจุบัน มิได้มีกฎเกณฑ์แน่นอนตายตัวลงไป ทาง
 โรงเรียนใดไร่วิธีคัดเลือกหัวหน้าหมวดวิชา ส่วนในบางโรงเรียนก็เป็นตำแหน่งที่อุปถัมภ์
 กันไป และในบางโรงเรียนก็เป็นตำแหน่งที่แต่งตั้งอย่างถาวร

อนึ่ง จากการศึกษาผลงานด้านการศึกษา และ การวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องนั้น
 จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของหัวหน้าสาขาวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา
 และบทบาทหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ของสถาบันฝึกครู สำหรับบทบาทของหัวหน้าหมวดวิชา
 ในโรงเรียนประถมศึกษาถึงมิได้มีการกล่าวหรือวิจัยไว้มากนัก